

ARCHIEFRONDJE LOON OP ZAND & OMGEVING

Van kasteel tot stuifzand

- Afstand** 12.8 kilometer (ca. 3 uur)
- Startpunt** Startpunt Kruising Oranjeplein, tegenover Oranjeplein nr. 12 (Knooppunt 20)
- Parkeren** Aan Kloosterstraat of Oranjeplein
- Bereikbaarheid OV** Bushalte Oranjeplein
- Knooppunten** 20 – 20 – 41 – 16– 55– 15 – 21 – 22 – 23 – 18 – 29 – 28 – 26 – 25 – 24 – 19 – 20
- Hoogtepunten** Het Witte Kasteel, Monument Bosch en Duin, Loonse en Drunense Duinen, Loon op Zand.

Ooit was het drassig in Loon op Zand, maar door bomenkap, overbegrazing en het plaggen van heide ontstonden zandverstuivingen. Dat was de basis voor de populaire Loonse en Drunense Duinen.

dit is een wandeling van Regionaal Archief Tilburg

i **20**
Zie je dit symbool?
Dan vind je op de laatste pagina meer info of een link naar een tof archiefstuk!

Tijdens dit archiefrondje ontdek je monumentale gebouwen, maar ook de unieke natuur van de 'Brabantse Sahara'. De wandeling begint bij **wandelknooppunt 20** aan het Oranjeplein, tegenover **brasserie De Kiosk**. Vernoemd naar de voormalige muziekkiosk, waar ooit fanfares speelden én later de muziek klonk van het Kroak Festival (dat zijn oorsprong weer dankt het de kraak van de vervallen muziekkiosk).

20 Volg een klein stukje het **Oranjeplein** (naar wederom **knooppunt 20**) richting Kloosterstraat en sla rechtsaf naar de Ecliptica richting **knooppunt 41**. Op de hoek van deze straten vind je een voormalig **klooster** uit 1843-44. Oorspronkelijk was het een pastorie, maar vanaf 1899 namen hier de Zusters van Liefde van Schijndel hun intrek. Later volgden nog de Fraters van Tilburg en daarna werd het pand gebruikt als internaatsvervangend tehuis door Huize Assisië en later Stichting Prisma. Kortom een bewogen geschiedenis. Tegenwoordig maakt het klooster deel uit van multifunctioneel centrum De Wetering.

i **41** Bij **knooppunt 41** vind je het **Witte Kasteel**. In 1387 bouwde ridder Pauwels van Haestrecht op de Heerlijkheid Loon op 't Sant de eerste gebouwen van het kasteel. In de loop van de eeuwen werd dit uitgebreid van woontoren tot groots kasteel met een grachtenstelsel en aarden verdedigingswallen. Een renovatie in 1777 gaf het de aanblik die we nu nog kennen. Onder de vele bewoners van het kasteel was de familie Kolfschoten-Verheyen. Zij woonden van 1753 tot eind 19e eeuw in het kasteel. Mary Kolfschoten-Verheyen (1883-1929) was amateurfotografe en legde het leven in en om het kasteel vast. Ruim 300 foto's zijn in onze collectie opgenomen, waarmee we een goed inzicht krijgen van het leven in het kasteel en de omliggende natuur. Vervolg de route langs de Orion en Heideweg richting **knooppunt 16**.

i
VLAKBIJ HET WITTE KASTEEL ZAT VAN 1920 TOT 2000 DE LEERFABRIEK HOLLANDIA. ER ZIJN NOG FOTO'S VAN DE FABRIEK EN VAN ARBEIDERSHUISJES.

Blokje om: neem even de tijd voor een rondje in de mooie kasteeltuin. Deze is gratis toegankelijk als het toegangshek open staat. Goed te weten: in café het Koetshuis kun je wat eten en drinken, maar check van te voren hun openingstijden, ze zijn beperkt open.

16 We laten het dorp achter ons en slaan bij **knooppunt 16** linksaf richting **55** en vervolgens buigen we af via Moleneind. Je passeert hierbij de boerderijen van **buurtschap Molenweg** met een restant van een molen, en de Ruilverkavelingsweg weer **15** richting Loon op Zand naar **knooppunt 15**. Vanaf dit punt wandel je langs het relatief nieuwe **Molenwijk**. Met de bouw van deze wijk verdubbelde destijds het aantal inwoners van Loon op Zand. We laten het dorp echter weer snel achter ons en gaan rechts op de Kloosterstraat richting **knooppunt 21**.

21 Bij **knooppunt 21** ligt **Natuurpoort van Loon**, een plek met horeca, vanwaar diverse fiets- en wandeltochten in de Brabantse natuur starten. Wij duiken rechts **22** het bos in richting **knooppunt 22**. Hier begint ook het bijzondere natuurgebied de **23** **Loonse en Drunense duinen**. Dit bekende park heeft een grootte van ruim 2800 hectare, waarvan 270 hectare stuifzand is. Vandaar de bijnaam 'Brabantse Sahara'. Volg nu de **18** aanwijzingen verder naar **knooppunten 23, 18** en vervolgens verder het bos in naar **29**.

i **29** Vanuit **knooppunt 29** vervolgt het Archiefondje recht door naar knooppunt 28. Neem echter even de tijd om een stukje richting knooppunt 30 en en vervolgens een tiental meters richting 37 te lopen. Je passeert **Monument Bosch en Duin**. Het herdenkt veertien verzetsstrijders, die op de vroege morgen van 26 mei 1944 werden gefusilleerd in de Loonse- en Drunense duinen ergens achter café Bosch en Duin. Hun lichamen zijn nooit gevonden. Loop terug naar knooppunt 29 en vervolg de route richting **knooppunt 28**.

30 *Blokje om: mocht je toe zijn aan een rustpauze en iets te eten en drinken, loop dan via **knooppunt 30 en 31** naar horecagelegenheid Bosch en Duin, dat hier al sinds 1930 zit. Loop daarna weer terug naar **knooppunt 29**.*

28 Vanaf **knooppunt 28** wandel je langs en door de 'Brabantse Sahara'. De **zandverstuivingen** zijn in de late middeleeuwen ontstaan door erosie. Door het spel van de wind kwam de **26** zandbodem bloot te liggen en ontstonden de huidige duinen. Wist je dat het gerucht gaat dat de dorpjes Westloon en Efteling (of Ersteling) destijds door het stuifzand bedolven **25** raakten? De waarheid achter deze bewering is echter onzeker. Hoe dan ook, wij vervolgen onze weg richting **knooppunten 26, 25 en 24**.

i In 1983 was er overigens flinke tegenstand tegen de aanleg van een snelweg dwars door de Loonse en Drunense Duinen. In een *Muurkrant* werd er in felle woorden tegen geprotesteerd. Scan de QR-code op pagina 3 om de muurkrant te bekijken.

i **24** Vanaf **knooppunt 24** volg je **knooppunt 19**, aan de rand van dit bijzondere natuurgebied waar o.a. bewoningssporen zijn gevonden uit de late bronstijd en ijzertijd, zoals oude wegen en karrensporen, een schapenwasplaats, maar ook elementen uit de Tweede Wereldoorlog als bomkraters, tanksleuven en een munitieopslagplaats. Net voor **knooppunt 19** passeer je ook een monument dat herinnert aan de fundamente van de **Willibrordkerk**. En hier gebeurden vroeger 'gekke dingen'. Wat precies? Dat ontdek je via de QR-code op de volgende pagina.

19 Vanaf knooppunt 19 lopen we via de **Venloonstraat** weer richting **20** **knooppunt 20**. Venloon was de vroegere benaming (12e, 13e eeuw) van Loon op Zand, uit de tijd dat dit gebied nog drassig was. Hier eindigt Het Archiefondje in en om Loon op Zand.

Duik dieper in de historische bronnen

*Wil je meer ontdekken over dit gebied?
Scan dan de juiste QR-codes voor
aanvullende informatie en interessante
archiefstukken. Het bijbehorende
knooppunt staat steeds vermeld.*

20

**Alleroudste archiefstuk uit
Loon op Zand, van mei 1269**
Regionaal Archief Tilburg

20

**Kaart van Loon op Zand uit
1756 door Hattinga**
Regionaal Archief Tilburg

41

**Arbeidershuisjes en leerfabriek
Hollandia, ca. 1930**
Regionaal Archief Tilburg

41

**Geschiedenis van
het Witte Kasteel**
Heemkundekring Loon op 't Sandt

41

**Foto's van familie Verheijen,
bewoners van het Witte Kasteel**
Regionaal Archief Tilburg

29

Monument Bosch en Duin
Wiki Midden-Brabant

25

**Muurkrant over snelweg door
bos en duin**
Regionaal Archief Tilburg

24

**Gekke dingen bij de
Willibrorduskerk**
cubra.nl

**Check hier de andere
Archiefvriendjes!**
Regionaal Archief Tilburg